

Pel que fa a *roquet* 'ferro de llança de torneig', que ja es troba en un doc. de c. 1460 (*AlcM*) i en un parell de 1573 (*Dag*), i és també fr. ant. *rochet* [Ss. XIII-XVII] i cast. ant. *roquete* [mj. S. xv], sembla que és bàsicament el mateix mot, en el sentit figurat de 'allò que cobreix la llança', cf. la definició de God. «tampion fixé au bout de la lance courtoise» i la de Nicot (1606) «lance dont les fers sont rabattus, mousses et non esmoulus»: s'hi posava, en efecte, per evitar una ferida mortal en els torneigs. Quant al pall. *řokét* 'capfoguer' (Estaon, 1934) deu ser més aviat un derivat de *roc* (*ROCA*) per comparació amb *roc* 'cap avançat de serrat rocós'.

Roqueta, roquetà, roquetada, roquetall, roquetam, roquetar, roqueter, roquetera, V. roca Roquill, roquilla, V. rocó (RACÓ) Roquís, roquissa, roquissal, roquissam, roquissar, roquisser, roquissera, roquissós, V. roca Ròrid, V. ròs Rorola, V. raora (RAURE)

ROS, ROSSA, adj., del ll. RŪSSUS 'rogenc, roig'. □ 1.ª doc: fi S. XIII

«Blanc e vermell e *ros* fo Blanquerna: molt fo bell a veer, cor natura havia donada a son cors totes les façons qui són als ulls plasents, e agradables en cors humà; jove fo de edat ---», Llull (*Blanq*, *NCl* 1, 79 6). «Aquest rey En Jacme d'Aragó fo lo pus bel hom del món: que él era major que altre hom un palm, e --- avia molt gran cara e vermella e flamenca --- e ls huyls vayrs, e bels cabeyls *rossos* semblans de fil d'aur ---», Desclot (*NCl* II, 65.3, § 12).

«Con fo a Messina, lo Sr. rei e --- infant anaren-les veure, e con lo senyor infant hac vista la donzella --- n'hac tan gran plaer que --- volia que fos sa muller --- e no fo meravella si en fo enamorat, que aquesta era bella --- de catorze anys --- e la pus blanca, e la pus *rossa* e ab mellor color, e fo la pus sàvia ---», Mun-taner (fets de 1313, *NCl* VII, 47, § 263); «ells --- cas-cun jorn troben guises novelles --- adés porten los cabells plans, adés rulls; adés *rossos*, adés negres, adés lars, adés curts», Metge (*Somni* IV, *NCl*, 154.28); «la Magdalena --- aportet de bon engüent / --- / e mantinent va-lo gitar / sobre Jhesús e escampar; / après los seus peus li'n untà, / e puyx exugats los li à, / ab los seus espesses cabeyls, / qu'eren molt loncs, *rosses* e beyls», *Lleg Ram Sev*, v. 300; «aquell senescal havia un fill molt beyll e *ros*», *Senescal d'Egypte* (*NCl* XLVIII, 146).

L'ús corrent ha estat sempre l'aplicat al cabell entre roig i groc, tirant a daurat, i a la persona que els hi té. «Encarnat ---; *ros* daurat: rutilus; *ros*: flavus; roig ---», *OPou* (*TbPu*, 319). «LA DAMA D'ARAGÓ --- És bonica com un sol, / té la cabellera *rossa* - li arriba fins als talons», MilàF (*Romllo*, 218.3) (cf. MilàF, *Poe. Pop*, 43, i *Romllo*, 37). «--- A la font de Santa Maria, s'acostaren a la capella --- la Madalena es va tallar les trenes, que les tenia llargues i *rosses*, i en féu ofrena a la Mare de Déu --- a l'entrada de la capella, una aura suau esgarriava l'escampall dels cabells com una polsina d'or ---», «la *rossa* Madalena --- passava les angü-

nies del primer foc a les Guilleries --- les forces d'En Miret es dividiren, i el carlinet *ros* com un fil d'or fou agregat al batalló ---», Coromines (*Silèn* XVII, O. C., 87a7, 89a5).

Fins avui és encara mot d'ús general en tot el territori lingüístic, fins al cap dels Pirineus, i pronunciat pertot amb *ó* (= *ú* ross): (cabell) *řós* Àreu i Tor de Vall Ferrera (1932-3). L'aplicació a objectes, teixits etc., la trobo, i ja d'antic, sobretot en ross.: «que negú qui tenya ['tenyexi drap'] de peyrussa, escarlatat e *rosses*, no gaus ---» (*InuLC*). «Ara nos cal anà, / a veure aquei gatò com va---. / Hi anem: que era bell! Com ne feia de tossa! / Rodon com un cribell, *ros* com l'or ---», Saisset (*Perpiny*, 93). «L'escorça del beç és virolada: blanca i *řús*» Estoer (1960).

El ll. RŪSSUS, mot clàssic i de tots els temps, no designava el color ros (ll. *flavus*) sinó el rogenc o roig (no vermell) S'ha mantingut molt viu en una gran part de les llengües romàniques, si bé matisant-s'hi diversament. L'it. *rosso* és 'vermell'; el fr. *roux* 'rogenc, roig'; l'oc. *ros* sembla oscillar avui entre el sentit francès i el cat.: el *TdF* defineix «roux, rutilant», però dóna com a exs. d'una banda *rous coume un feu d'or* «blond comme l'or», d'altra banda *un rous d'ïou* «un jaune d'oeuf», i *lou baus Rous* o *Cau Rous*, promontori de pòrrfir entre Canas i Toló; d'altra banda Guilhem d'Aquitània parla d'un gat *řós* (rimant amb *nós* i *engubós*), Appel (*Chr.*, 60.51), que suposa 'rogenc' com en francès, però observem que ell (fi S. XII), el més antic dels trobadors, era Comte de Poitiers, i el seu llenguatge correspon a l'extrem NO. del domini. També ha deixat algun prolongament en romanès, friülà i en manlleus al grec mod., l'albanès i el serbocroat (*REW*, 7466); res en castellà ni portuguès, que en canvi tenen RŪSSĒUS > cast. *rojo*, port. *roxo*

DERIV: *Rossa* sovint substantivat, com a designació d'una dona: *la Rossa* personatge central de *L'Auca de la Pepa* de Pons i Mass. *Rossar*; *rossadora* *Rossarda* < fr. *roussarde* (que Sachs-Villatte, §§ 1 i 2 defineix com una mena de colom vermellenc i com un híbrid de faisà comú i faisà daurat). *Rossejar* [Belv.]: «Quan se'n girava darrera - ya'l veu florit y granat; / quant ell tornava de cassa - ya troba 'l blat *rossejà* <u>» (romanç reco. a Besalú-Olot, MilàF, *Romllo*, 10.30); «--- a Gerió vaquer / --- / al traydor, despedit-se'n, y son reyalme deixa, / y les Montanyes d'Atlas veu verdejar de lluny, / veu *rossejar-hi*, a gayes, en sos vessants la xeixa, / com rihuet d'or que, entre herbes y rebollam, s'esmuny», *Ail*, esborrall de 1867, II, 11c («y 'ls ordís *rossejar-hi*, y esgroguehida xeixa», versió definitiva); *rossejar-se* 'daurar-se rostint-se': «--- no podia dormir: com si estigués damunt de les brases d'un foc, comprenia que tot el seu ésser s'hi anava *rossejant*», Coromines (*Prometeu*, x, ii, p. 174). *Rossejant*, *rossejat*; *rossejadora* ('greixonera per portar al forn la vianda perquè es rossegi' a Agullent, val., *Dag*)

Rossenc [*Dag*.] 'ros tèrbol, que rogeja': «era gros-sot, d'ulls embotonats, *rossenc*, d'una papada abundosa --- Es deia Tutussaus --- En Pivert --- sí que era